

Comentariu

La diáspora de Xandru Fernández

Una cita d'un gran mentirosu da-y entamu, y anuncia, al *Breviariu* de Xandru Fernández. Una cita d'esi retóricu embaucador de Borges emverédamos a una llectura que, digo dende yá, namás ye a facese dende la pasión. Esto ye, dende'l conocimientu.

Ye una fatada, pero pa naufragar enantes ye mester emprimir el viaxe, «Anúnciase que'l viaxe entá nun entamó». Y el *Breviariu de la diáspora* ye a mou d'un cuadernu de bitácora y tamién, la crónica del viaxe que'l talu cuadernu de bitácora acesma y xixila. Porque una diáspora nun ye un simple viaxe. Una diáspora ye un viaxe a la desolación. Un viaxe que dende una tierra ermo fina nuna tierra ermo. Canalla esti tiempu que nun mos dexa amoriar nes muries venerables del Duomo o mirar la llinia del cielu en Florencia. Poro'l regresu tamién ye dolor, o meyor, más dolor, porque yá nun hai nada que dicir, nada que conocer:

*«falaránte de palmeres de viaxes
en balandru de puertos y borxeles
que conocen toa llingua tou cuerpu
tou pabellón estranxeru qu'aporta a les sos costes
pero será mentira...»*

diznos el poeta nun espléndidu poema.

De la propia carne encesa tamién ñaz el conocimientu. De la constatación, precisa, concreta, terrible, de que l'espaci u míticu de la infancia esmucióse a la par que los ánxeles cayíos nel final de la mirada, comu cuatayá escribió ún de los Pessoa, tamién ñaz el conocimientu. Y tamién ñaz el conocimientu «*peles cais ensin nome de La Pola*» onde

*«quiciabes Madelaine col so aliendu de vodka
cola so mirada macia d'un solu güeyu quiciás ella
ye'l mio nome esta nueche mientres velo
les armes d'Heracles
y desciendo al infiernu al alcuentru d'Eurídice
al llugar onde sé que m'aguarden
los muertos»*

¿Y Madelaine? ¿Quién ye esta Madelaine qu'amiya na Diáspora, que fai aparase al poeta na xeografía semiurbana d'un llugar abesú de la Cuenca? Difícil ye dar respuesta a esta entruga porque

*«La memoria muerre nos portales
vieyos de La Pola»*

Pero, yo digo, que Madelaine ye la memoria, la memoria desasosegada qu'un tiempu cruel dexa mesmu en Bagdad, que n'hoteles de mierda, que na Pola. Porque, amás, n'Asturies la memoria paez ser un exerciciu bastardu.

*«Y la mio memoria busca a
Madelaine peles cais».*

Madelaine ye una memoria tardía, torgada peles cais. El poeta dende'l presente estranxeru identifica a Madelaine cola so propia memoria. La visión de Madelaine ye la visión especular de sigo mesmu nun tiempu cruel, yá pasáu, yá definitivamente pasáu.

Comu estaciones nun Via Crucis, la *Diáspora* de Xandru Fernández ye una invitación al naufragu. Non por valeru, periodísticu y retóricu exerciciu escritural, sino pola constatación lúcida de que vivimos nel peor de los mundos posibles. D'ehí que la diáspora, ensin esperanza, pero con intelixencia, resume'l deseyu d'un periplu a la clásica manera de los navegantes antiguos qu'ornianon los nuevos cantiles cola so prosa clara. D'estes «desdexaes tierres» comu escribió ún d'ellos, el más nombráu y allabanciáu polos príncipes, anque seya paradóxico, saca Xandru les sos «Figures de la Diáspora». Parábasis, L'Eunucu, Eurídice, Los Vampiros, L'Ánxel Esterminador, comu una medieval danza de la muerte, poblen el viaxe, dan-y realidá onírica, realidá pa ser escrita, pa ser descrita.

«Ahora que tiembles como el mar» diz un versu de Vicente Huidobro, remembrándonos que, también comu esos vieyos viaxeros, el poeta mira la tierra, la so patria, dende'l mar. La mar tiembla, fai'l mesmu xestu que los cuerpos feríos pol deseyu. Dende esi temblor cambiante mira Xandru la Patria. Les dos, que son la mesma, comu yá dixi, pa quien quixo entender. Eurídice tiembla comu la mar.

*«si te roba la mar que me robe a mín
los llabios que rompa'l celebru
una fola d'aceru»*

Y esa patria, dende esa Patria, sublime o, dacuandu, quiciabes ridícula comu una «Naturaleza muerta con ceniceru vacíu», danos el poeta «Razones pa una fuga».

Va finando'l viaxe xustificándolu. Porque la diáspora ye una fuga, una fuga en reduñes d'una tierra prometió. Yá dixi qu'en reduñes d'una tierra erno. Porque cuandu Dios prometió una nueva tierra al Pueblu d'Israel, ésta taría travesada por ríos de lleche y miel. La tierra qu'hai na fin de la Diáspora de la que nos fala Xandru ye una tierra abandonao polos homes, escaecío de los dioses. Neto que la tierra onde tán les «cais ensin nome de la Pola», onde Madelaine caleya «col so aliendu de vodka»; esa tierra que

*«paezse al cielu al cielu semáu
de fongos na seronda
ensín más amu que'l fuebu y l'agullíu»*

Una tierra onde, a lo peor nun hai recuerdos

«que suenen cuandu pasen afilaos comu disparos»

Breviarium de la Diáspora ye un fermosu ya intelixente itinerariu pola desolación. Una incitación al pensamientu, a esa zuna funesta de pensar, a esi exerciciu ambiguu que ye mirar les coses pa entendeles, mirar al mundu pa despicalu. Nesti poemariu nun hai renunciés: nun hai renuncia a una poesía sólidamente construyida con unes formes trabayaes y bien desendolcaes. Pero que naide espere nesti poemariu xugos pegañosos comu fruta podre, una igual a la otra, tan emponderaos angüañu.

Porque yá nos lo diz el mesmu poeta nunes instructives instrucciones pa lleer «esti» (o cualquier otru) poema:

*«en tercer llugar renuncia
a aceutar testimoni u de llabios impuros
a aceutar el mensaxe de les páxines grises
de los llibros mariellos...»*

Esta *Diáspora* nin ye, nin cabe nun llibru mariellu.

Xuan Inaciu Llope

Esti testu foi lleíu na presentación del poemariu de Xandru Fernández *Breviarium de la Diáspora* nel Centru Cultural Alternativu Paraíso nel mes d'avientu de 1993.